

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2021

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ Θέματα και Απαντήσεις

Επιμέλεια: Ομάδα Φιλολόγων

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειρηρία το μέλλον

ΓΥΜΝΑΣΙΟ / ΛΥΚΕΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειρηρία το μέλλον

<http://www.othisi.gr>

Τετάρτη, 16 Ιουνίου 2021
 ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
 ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 322a-323a

...κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηριῶν διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηριῶν πόλεμον ἐνδεής – πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική – ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σῶζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο.

Ζεὺς οὖν δεῖσας περὶ τῶ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ᾧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως».

ΘΕΜΑ Α1

α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Η πολεμική τέχνη είναι μέρος της πολιτικής.
2. Κατά τον Πρωταγόρα, ο Δίας ανησύχησε για τον πιθανό αφανισμό του ανθρώπινου γένους.
3. Οι τέχνες έχουν διαμοιραστεί σε όλους.

(μονάδες 6)

β.

1. «...διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «αὐτῶν»;
2. «...οὕτω καὶ ταύτας νείμω»: Σε ποια φράση του αρχαίου κειμένου αναφέρεται το επίρρημα «οὕτω»;

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α.

1. Σωστό «–πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἤς μέρος πολεμική»
2. Σωστό «Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν
3. Λάθος «εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί»

β.

1. «αὐτῶν» : τῶν θηρίων
2. «οὕτω»: ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται

ΘΕΜΑ Β1.

«Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί»: Ποια είναι τὰ μέρη της πολιτικής αρετῆς και ποια η λειτουργία τους στην πολιτική κοινωνία;

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Κορυφώνοντας τη διήγηση ο Πρωταγόρας παρουσιάζει τον Δία να ανησυχεί για τη δυσχερή θέση των ανθρώπων και να δείχνει έμπρακτα το ενδιαφέρον του στέλνοντας τον Ερμή να τους δώσει την αιδώ και τη δίκη. Έτσι μεριμνά για την πολιτισμένη συμβίωσή τους σε οργανωμένη πια πολιτική κοινωνία.

Τα μέρη της πολιτικής αρετῆς είναι η «αἰδώς» και η «δίκη». Η αἰδώς είναι το αίσθημα σεβασμοῦ ενός μέλους της κοινότητας έναντι των υπολοίπων, όλες οι ηθικές αναστολές και φόβοι που προφυλάσσουν τον άνθρωπο από αντικοινωνική συμπεριφορά (με άλλα λόγια: ο αυτοσεβασμός, η ντροπή που νιώθει ο άνθρωπος όταν έχει προβεί σε τέτοια συμπεριφορά). Σε ένα λεξικό με τον τίτλο Ὅροι, το οποίο ανάγεται στην πλατωνική Ακαδημία, η «αἰδώς» ορίζεται ως «εκούσια υποχώρηση από απερίσκεπτη συμπεριφορά, σύμφωνα με το δίκαιο και αυτό που φαίνεται καλύτερο· εκούσια κατανόηση του καλύτερου· προσοχή για αποφυγή της δικαιολογημένης επίκρισης»

(412c). Το δίπολο των αρετών «αιδώς και δίκη» ισοδυναμεί με το «σωφροσύνη και δικαιοσύνη», το οποίο χρησιμοποιεί ο Πρωταγόρας στο επιμύθιο του λόγου του.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η λέξη δίκη δεν χρησιμοποιείται με τη σημασία της δικαστικής διαδικασίας. Βρίσκεται κοντά στην αρχική της σημασία: δίκη: το ορθό, το δίκαιο. Κατά προέκταση, η δίκη δηλώνει εδώ την έμφυτη αντίληψη για το σωστό, το κοινό περί δικαίου αίσθημα.

Η αιδώς και η δίκη δόθηκαν στους ανθρώπους ως έννοιες, δηλαδή ως πρότυπα που έπρεπε να κατακτηθούν από τους ανθρώπους με τη λογική τους και με προσωπικό αγώνα. Όταν οι άνθρωποι γνωρίσουν σε βάθος τις έννοιες αυτές και είναι σε θέση να τις πραγματώσουν στις μεταξύ τους σχέσεις τότε και η οργάνωση της πολιτείας θα στηρίζεται σε αυτές.

Τα συναισθήματα της αιδούς και της δίκης έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του πολιτισμού:

- α) Θεμελιώνουν την οργάνωση και τη λειτουργία της δημοκρατικής πολιτείας.
- β) Με τον αλληλοσεβασμό και το αίσθημα δικαιοσύνης που διέπει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και με την πολιτεία εδραιώνουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη και εξασφαλίζουν ισορροπία σ' αυτές τις σχέσεις.
- γ) Δημιουργούν ευταξία στις πόλεις απομακρύνοντας τις αυθαιρεσίες, τις βιαιότητες και τις αντεκδικήσεις.
- δ) Δημιουργούνται φιλικές σχέσεις μεταξύ των πόλεων και μεταξύ των πολιτών, γιατί περιστέλλουν μέσα τους τις εγωιστικές εκείνες τάσεις και παρορμήσεις -απληστία, φθόνο, μισαλλοδοξία, επιθετικότητα- που εξωθούν σε αντικοινωνική συμπεριφορά και ταυτόχρονα ενισχύουν στον ψυχικό τους κόσμο οτιδήποτε ευνοεί την προσέγγιση μεταξύ των ανθρώπων (ανοχή, αυτοσυγκράτηση, φιλαλληλία, κατανόηση, τάση για συνεργασία) και συμβάλλει στην εμπέδωση της κοινωνικής αρμονίας.
- ε) Δημιουργούν, γενικότερα, τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του πολιτισμού και την πρόοδο της ανθρωπότητας.

Οι αξίες «τῆς αιδούς και τῆς δίκης» είναι καθολικές και για τις πολιτιστικά προηγμένες κοινωνίες είναι συνάμα αποτέλεσμα της εξέλιξης της ηθικής συνείδησης και της εξέλιξης του πολιτισμού που την εκφράζει και την κατευθύνει.

ΘΕΜΑ Β2.

«Ἐπὶ πάντα», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θὲς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως»: Να βρείτε τέσσερις (4) γλωσσικές επιλογές με τις οποίες παρουσιάζεται η εντολή του Δία για την επιβολή της θανατικής ποινής (μονάδες 4). Πώς δικαιολογείται η αυστηρότητα της ποινής; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Οι τέσσερις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες παρουσιάζεται η εντολή του Δία για την επιβολή της θανατικής ποινής φαίνεται ότι είναι σκόπιμα επιλεγμένες, για να αναδειχθεί η απαραβίαστη αναγκαιότητα συμμετοχής όλων των πολιτών στην πολιτική αρετή. Αρχικά, η εντολή παρατίθεται σε ευθύ λόγο και όχι αφηγηματικά, όπως ο υπόλοιπος μύθος, για έμφαση. Η επανάληψη της λέξης «πᾶς» και η πρόταξη της στον λόγο του Δία επισημαίνει τη σημασία της καθολικότητας. Η χρήση της προστακτικής «μετεχόντων» και «θὲς» τονίζουν την αναντίρρητη αναγκαιότητα καθολικής συμμετοχής. Τέλος, η παρομοίωση «ὡς νόσον πόλεως» συνοψίζει τις συνέπειες παραβίασης αυτής της αναγκαιότητας.

Ο Δίας, σε αντίθεση με τις τεχνικές δεξιότητες που εμπίπτουν στον καταμερισμό της εργασίας, αποφάσισε να δώσει σε όλους ανθρώπους την «αιδώ» και τη «δίκη», ως απαραίτητες προϋποθέσεις για την δημιουργία πολιτικής κοινωνίας. Η «αιδώς» και η «δίκη» δεν ήταν έμφυτες, δεν υπήρχαν στον άνθρωπο τη στιγμή της δημιουργίας του, αλλά δόθηκαν κατόπιν και μάλιστα ως έννοιες, δηλαδή ως πρότυπα που έπρεπε να κατακτηθούν από τους ανθρώπους με τη λογική τους και με προσωπικό αγώνα. Η ανθρώπινη φύση φέρει μέσα της τις καταβολές για να εξελιχθεί ηθικά. Ο Δίας δηλαδή έδωσε στους ανθρώπους μία πολιτική τέχνη σε «δυνάμει» κατάσταση που για να ξεδιπλωθεί και να εμφανιστεί σε κατάσταση «ἐνεργεία» προϋποθέτει μακρόχρονη καλλιέργεια συνοδευόμενη από μόχθο, φροντίδα και μαθητεία σε ικανούς δασκάλους.

Ο Δίας επειδή δε μπορεί να εξασφαλίσει την καθολικότητά τους, αφού δεν αποτελούσαν μέρος της αρχικής φύσης του ανθρώπου, προσθέτει ότι όποιος αποδειχθεί ανίκανος να τις αποκτήσει με τη διδασκαλία και τον προσωπικό αγώνα να θανατώνεται γιατί είναι καρκίνωμα για την πόλη. Αν αφαιρέσουμε το περίβλημα του μύθου, σημαίνει ότι το θέσπισμα, ο νόμος αυτός, ήταν «έργο του χρόνου, της πικρής

πείρας και της ανάγκης». Ενισχύει τη θέση ότι όλοι πρέπει να έχουν συμμετοχή στην αρετή.

ΘΕΜΑ Β3.

Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:

1. Στην καταδίκη του Σωκράτη συνέβαλε και η υποψία ότι ο φιλόσοφος διαπνεόταν από δημοκρατικά φρονήματα.
2. Η αρχαία ελληνική θρησκεία διέθετε ιερατείο με αποστολή τη μεσολάβηση μεταξύ θεών και ανθρώπων.
3. Στο πρώτο του ταξίδι στη Σικελία ο Πλάτων ήρθε σε επαφή με τη φιλοσοφία των Πυθαγορείων.
4. Η 7η Επιστολή δίνει πληροφορίες για τη ζωή του Πλάτωνα.
5. Ο Ησίοδος δίνει μια εξαιρετικά αισιόδοξη εικόνα για την εξέλιξη της ανθρωπότητας.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

ΘΕΜΑ Β4.

α. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της Στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της Στήλης Β (στη Στήλη Β περισιεύουν δύο λέξεις).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. σποράδην	α. παρακαταθήκη
2. σκεδανύμμενοι	β. θέαμα
3. άπώλλυντο	γ. διασκέδαση
4. ίκανός	δ. θύμα
5. μετεχόντων	ε. σπαρτά
6. θές	στ. πανωλεθρία
	ζ. άφιξη
	η. σχολικός

(μονάδες 6)

β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο:

«διεφθείροντο», «δημιουργοί».

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α.

1. - ε.
2. - γ.
3. - στ.
4. - ζ.
5. - η.
6. - α.

Περισσεύουν τα β. και δ.

β.

- Οι κακές συναναστροφές διαφθείρουν τους νέους.
- Οι δημιουργοί της ταινίας αισθάνονται πικρία για τις κριτικές που τους επιφυλάσσουν οι εφημερίδες.

ΘΕΜΑ Β5.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο παρακάτω κείμενο, ο συνομιλητής του Σωκράτη Καλλικλής αντιπαραθέτει τους θετούς νόμους της κοινωνίας με το δίκαιο της φύσης.

Νομίζω ότι αυτοί που καθορίζουν τους νόμους είναι οι αδύνατοι άνθρωποι, δηλαδή οι πολλοί. Αυτοί καθορίζουν όχι μόνο τους νόμους αλλά και γενικότερα τι είναι αξιέπαινο και τι αξιοκατάκριτο, με αποκλειστικό κριτήριο τους εαυτούς τους και το συμφέρον τους. Φοβίζονται λοιπόν τους πιο δυνατούς και ικανούς ανθρώπους και τους λένε ότι η πλεονεξία είναι κάτι άσχημο και άδικο και ότι το να ζητά κανείς να έχει περισσότερα από τους άλλους είναι ο πυρήνας της αδικίας. Ο λόγος είναι απλός: αφού οι ίδιοι είναι χειρότεροι, τους αρκεί να έχουν όλοι ίσα μερίδια. Γι' αυτό, το να ζητά κανείς να έχει περισσότερα από τους πολλούς νομίζεται άδικο και άσχημο και θεωρείται παράνομο. Η ίδια η φύση, ωστόσο, δείχνει, κατά τη γνώμη μου, ότι είναι δίκαιο όποιος είναι καλύτερος και δυνατότερος να έχει περισσότερα από τον χειρότερο και τον πιο αδύνατο.

Πλάτων, Γοργίας, 483b-d

Ποια είναι η άποψη του Καλλικλή για την αδικία; Να τη συγκρίνετε με την αντίστοιχη άποψη του Πρωταγόρα στο παρακάτω απόσπασμα από το κείμενο αναφοράς: «ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σῶζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο».

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Τα δοθέντα κείμενα, προερχόμενα από τον ίδιο συγγραφέα, θίγουν το θέμα της σχέσης της πολιτικής ζωής με την έννοια του δικαίου, χωρίς σε κανένα από τα δύο, ωστόσο, να διατυπώνεται η γνώμη του Πλάτωνα αλλά δύο σημαντικών εκπροσώπων της αρχαίας πολιτικής σκέψης, του Καλλικλή και του Πρωταγόρα.

Ο Καλλικλής υποστηρικτής του φυσικού δικαίου που βασίζεται στο δίκαιο του ισχυρού («η ίδια φύση ... και τον πιο αδύνατο»), με κριτικό πνεύμα απέναντι στην κρατούσα μορφή δικαίου της εποχής του ορίζει την έννοια της αδικίας. Σύμφωνα με αυτόν, λοιπόν, το δίκαιο καθορίζεται από το πλήθος των ανίσχυρων («Νομίζω ... πολλοί») που προσπαθούν να περιορίσουν την πλεονεξία των ολίγων και ισχυρών («λένε ότι.. αδικίας»). Ονοματίζουν τη δυνατότητα να απολαμβάνουν οι δυνατοί περισσότερα προνόμια ως την μεγαλύτερη αδικία και ασκώντας κοινωνικές πιέσεις («Φοβίζονται», «τι είναι αξιόπαινο και τι είναι αξιοκατάκριτο») αξιώνουν παρά την ελλειμματική τους κατάσταση να απολαμβάνουν τα ίδια («αφού οι ίδιοι ... μερίδιο»).

Στο κείμενο του Πρωταγόρα η αδικία είναι προϊόν της προκοινωνικής και πρωτόγονης φύσης του ανθρώπου. Δηλαδή, η αρχική φύση του ανθρώπου, πριν αυτή αναπτύξει υπό την πρίσμα της ανάγκης τις πολιτικές δεξιότητες («αιδώς» και «δίκη»), ρέπει στην προσπάθεια βλάβης του πλησίον και οδηγεί σε αντικοινωνικές συμπεριφορές που καταλήγουν σε διασπαστικές κινήσεις, επισφαλείς για την ανθρώπινη επιβίωση.

Οι δύο στοχαστές συμφωνούν κατά κάποιον τρόπο ως προς το περιεχόμενο της αδικίας και την ανάγουν στη φύση. Η διαφορά μεταξύ τους έγκειται στο ότι ο Καλλικλής την ταυτίζει με τη πραγματική τάση του ανθρώπου, ενώ ο Πρωταγόρας με την πρωτόγονη, αυτή που δεν έχει εξημερωθεί από την ευεργετική επίδραση της πολιτικής ζωής. Ως εκ τούτου, συνάγεται ότι το δίκαιο για τον Καλλικλή προκύπτει εκ φύσεως («φύσει») ενώ για τον Πρωταγόρα είναι θεσμικό («νόμος»), αποτέλεσμα, δηλαδή, της πολιτισμικής εξέλιξης.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφών, Απολογία Σωκράτους, 31-34,
(ed. E.C. Marchant, OXFORD CLASSICAL TEXTS)

Στο παρακάτω απόσπασμα από τον επίλογο του έργου
«Απολογία Σωκράτους», ο Ξενοφών διατυπώνει κρίσεις για τη
στάση του Σωκράτη στο δικαστήριο.

Ἄνυτος μὲν δὴ διὰ τὴν τοῦ υἱοῦ πονηρὰν παιδείαν καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγνωμοσύνην ἔτι καὶ τετελευτηκῶς τυγχάνει κακοδοξίας. Σωκράτης δὲ διὰ τὸ μεγαλύνειν ἑαυτὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ φθόνον ἐπαγόμενος μᾶλλον καταψηφίσασθαι ἑαυτοῦ ἐποίησε τοὺς δικαστάς. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλοῦς μοίρας τετυχηκέναι τοῦ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον ἀπέλιπε, τῶν δὲ θανάτων τοῦ ῥάσπου ἔτυχεν. ἐπεδείξατο δὲ τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην· ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τοῦ ἔτι ζῆν τὸ τεθνάναι αὐτῷ κρεῖττον εἶναι, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τὰλλα τὰγαθὰ προσάντης ἦν, οὐδὲ πρὸς τὸν θάνατον ἐμαλακίσατο, ἀλλ' ἰλαρῶς καὶ προσεδέχετο αὐτὸν καὶ ἐπετελέσατο. ἐγὼ μὲν δὴ κατανοῶν τοῦ ἀνδρὸς τὴν τε σοφίαν καὶ τὴν γενναιότητα οὔτε μὴ μεμνησθαι δύναμαι αὐτοῦ οὔτε μεμνημένος μὴ οὐκ ἐπαινεῖν. εἰ δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους συνεγένετο, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότατον νομίζω.

προσάντης: απότομος, απόκρημος, μτφ. αντίθετος

ἐμαλακίσατο: ἔδειξε αδυναμία, δείλιασε

ἐφιεμένων: αυτών που επιθυμούν

ΘΕΜΑ Γ1.

Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Ἄνυτος μὲν... τετυχηκέναι».

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο Ἄνυτος, λοιπόν, εξαιτίας της κακής εκπαίδευσης του γιου του και εξαιτίας της δικής του αφροσύνης ακόμη και πεθαμένος έχει κακή φήμη. Ο Σωκράτης, από την άλλη, εξαιτίας του ότι κράτησε περήφανη στάση στο δικαστήριο, επέσυρε περισσότερο τον φθόνο και προκάλεσε τελικά τους δικαστές να τον καταδικάσουν σε θάνατο· σε μένα πάντως φαίνεται ότι βρήκε θεάρεστη μοίρα.

ΘΕΜΑ Γ2.

Για ποιους λόγους ο Ξενοφών θεωρεί ότι ο Σωκράτης επέδειξε ψυχική ρώμη και πώς κρίνει τη στάση του;

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο Σωκράτης επέδειξε ψυχικό σθένος, διότι, αφού έκρινε ότι ο θάνατος είναι προτιμότερος γι' αυτόν από τη ζωή, όπως ενεργούσε σε οτιδήποτε έκρινε ενάρετο, δεν δέιλιασε, αλλά με χαρά οδήγησε τη ζωή του στο τέλος της. Ο Ξενοφώντας, κατανοώντας τη γενναιότητά του και τη σοφία του, κρίνει τη στάση του αξιέπαινη.

ΘΕΜΑ Γ3.

α. «ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλοῦς μοίρας τετυχηκέναι τοῦ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον»: να ξαναγράψετε το απόσπασμα μεταφέροντας τα επίθετα στον αντίθετο αριθμό, στον συγκριτικό βαθμό και μετατρέποντας όλους τους υπόλοιπους κλιτούς ονοματικούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.

(μονάδες 7)

β. «ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τοῦ ἔτι ζῆν τὸ τεθνάναι»: να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής όλων των ρηματικών τύπων του αποσπάσματος, στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή.

(μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Ἡμῖν μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλεστέρων μοιρῶν τετυχηκέναι τῶν μὲν γὰρ βίων τά χαλεπώτερα.

β. ἔγνω : γνῶθι
ζῆν : ζῆ
τεθνάναι : τεθνηκώς ἴσθι

ΘΕΜΑ Γ4.

α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τούς όρους: **διὰ τὸ μεγαλύνειν, τοῦ ζῆν, τοῦ ἀνδρός, ἀξιομακαριστότατον.** (μονάδες 4)

β. Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε ως προς το είδος τον υποθετικό λόγο του κειμένου, αιτιολογώντας τον χαρακτηρισμό σας (μονάδες 3). Να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές ώστε να δηλώνει το προσδοκώμενο (μονάδες 3).

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. **διὰ τὸ μεγαλύνειν** : εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο «ἐποίησε».

τοῦ ζῆν : γενική έναρθρου απαρεμφάτου ως γενική συγκριτική στο «κρεῖττον».

τοῦ ἀνδρός : ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική κτητική στα «τήν σοφίαν» και «τήν γενναιότητα».

ἀξιομακαριστότατον : κατηγορούμενο στο αντικείμενο του ρήματος «τόν ἄνδρα».

β. **Ο υποθετικός λόγος του κειμένου :**

«εἰ δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμώτερω τινὶ Σωκράτους συνεγένετο, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότατον νομίζω.»

Αν εκληφθεῖ ως απόδοση της υπόθεσης «εἰ συνεγένετο» (εἰ + Οριστική) ὄχι το ρήμα της κύριας πρότασης «νομίζω», αλλά ένα εννοούμενο ειδικό απαρέμφατο «εἶναι» που εξαρτάται από αυτό, τότε πρόκειται για πλάγιο υποθετικό λόγο που δηλώνει το πραγματικό.

Αν, ωστόσο, εκληφθεῖ ως απόδοση της υπόθεσης «εἰ συνεγένετο» (εἰ + Οριστική) το ρήμα της κύριας πρότασης «νομίζω», τότε πρόκειται για ανεξάρτητο υποθετικό λόγο, που, επίσης, δηλώνει το πραγματικό.

Μετατροπή σε Προσδοκώμενο του πλάγιου υποθετικού λόγου:

«εἰάν δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμώτερω τινὶ Σωκράτους συγγένηται, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότατον [ἔξεσθαι] νομίζω.»

Μετατροπή σε Προσδοκώμενο του ανεξάρτητου υποθετικού λόγου:

«εἰάν δέ τις τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμώτερω τινὶ Σωκράτους συγγένηται, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότατον νομιῶ.»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα παρουσίαζαν ικανοποιητική διαβάθμιση ως προς τον βαθμό δυσκολίας τους. Συγκεκριμένα, τα θέματα του διδαγμένου κειμένου εξετάζουν τα κεντρικά σημεία της ενότητας και είναι διατυπωμένα με σαφήνεια. Το αδίδακτο κείμενο, ενώ δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες στην κατανόησή του, απαιτεί προσοχή και κριτική προσέγγιση τόσο για την απόδοση του νοήματος όσο και για την αντιμετώπιση των γραμματικών και συντακτικών παρατηρήσεων.

Αρετήρια το μέλλον

Αρετήρια το μέλλον

